

VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA, VALINTAKOE, KESÄ 2006 SOSIAALITYÖN ARVOSTELUPERUSTEET

Oleellinen sosiaalityössä -kirjaan perustuvat kysymykset

1. Mitkä ovat erilaiset sosiaalipoliittiset mallit ja miten sosiaalityö niissä paikantuu? (4 p)

Vastauksen arvosteluperusteet koostuivat 1) sosiaalipoliittisten mallien käyttötarkoituksen kuvaamisesta ja määrittelystä (0,5 p), 2) jokaisen mallin keskeisten ominaispiirteiden esittelystä (1,75 p), sekä 3) sosiaalityön paikantumisesta niissä (1,75 p). Ilmiselvistä virheistä on vähennetty 0,25 - 0,5 p.

Sosiaalipoliittiset mallit tuovat esille eri maissa harjoitettavan sosiaalipolitiikan laadullista erilaisuutta ja ideologisia sitoumuksia sekä korostavat tietyn toimijan merkitystä hyvinvoinnin ja sosiaaliturvan tuottamisessa. Sosiaalipoliittisia malleja ovat konservatiivinen, liberaalinen, sosiaalidemokraattinen ja eteläeurooppalainen malli. Welfare mix tarkoittaa hyvinvointisekoitusta ja sillä viitataan toimijoiden moninaisuuteen hyvinvoinnin tuottamisessa. (0,5 p)

Konservatiivinen malli on yleinen Keski-Euroopassa, kuten Saksassa, ja sille on tyypillistä subsidiariteettiopin mukainen perheen, yhteisöjen ja järjestöjen keskeisyyden korostus. Mallille on ominaista turvallisuuden arvostus ja vallitsevan sosiaalisen järjestyksen pysyvyys. Subsidiariteettiin kuuluu myös solidaarisuusperiaate, jonka mukaan pienemmät yksiköt voivat pyytää tukea suuremmilta yksiköiltä menettämättä toimintansa kontrollia. Palvelutehtäviä organisoidaan valtion rahoitusta saavien järjestöjen kautta, jolloin vaarana on etäännyminen kansalaisten eduista. (0,5 p)

Konservatiivisessa mallissa huoli kohdistuu yksilön joutumiseen yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden ulkopuolelle ennemmin kuin esimerkiksi työelämästä putoamiseen. Sosiaalityötä tehdään ensisijaisesti järjestöissä ja siihen on liitetty osallisuutta vahvistavia (sosiaali)pedagogisia aineksia. Julkiselle sektorille paikantuva sosiaalityö on viimesijaista ja kontrolloivaa. (0,5 p)

Liberaalissa mallissa yksilön ja perheen omaehtoinen selviäminen on keskeistä ja hyvinvoinnin tuottaminen on liitetty markkinoihin. Julkiset palvelut on rajoitettuja ja tarkasti kohdennettuja, koska yksityisillä vakuutuksilla on suuri merkitys sosiaaliturvan tuottamisessa. Sosiaalipolitiikka nähdään köyhille ja syrjäytyneille suunnattuna viimesijaisena järjestelmänä. Sosiaalisen pakolaisuuden käsitteellä tarkoitetaan syrjäytymistä hyvinvointia ensisijaisesti tuottavista järjestelmistä. (0,5 p)

Liberaalissa mallissa sosiaalityö on residuaalista, leimaavaa ja syyllistävää luonteeltaan. Mallin mukaan sosiaalityön ensisijainen ja tärkein tehtävä on estää riippuvuuskuulttuurin syntyminen ja tukea yksilöä omaehtoiseen selviämiseen. Julkinen sektori hoitaa vaikeimmat tapaukset. Liberaalissa mallissa sosiaalityöntekijät toimivat usein terapiatyöntekijöinä (esim. USA), jolloin sosiaalityön rooli sosiaalisen muutoksen aikaansaajana voi olla toissijainen. (0,5 p)

Pohjoismaisessa *sosiaalidemokraattisessa mallissa* sosiaalipolitiikan toteuttaminen on valtion ja julkisen sektorin tehtävä. Dekommodifioinnin mukaan ihmisen hyvinvoinnille tärkeät tekijät on vapautettu markkinoille osallistumisen pakosta, jolloin tulojen uudelleenjako mahdollistuu. Palveluiden universaalisuus ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä. (0,5 p)

Sosiaalidemokraattisessa mallissa sosiaalityö on moniammatilliseen yhteistyöhön tukeutuvaa viimesijaista toimintaa. Tavoitteena on asiakkaan kuntoutus, toimintakyvyn lisääminen ja aktivointi.

Sosiaalityöllä ei ole leimaavaa luonnetta ja ongelmien yhteiskunnallinen luonne tunnistetaan. Oikeuksien ohella asiakkaalla on myös velvollisuuksia. (0,5 p)

Neljäntä eli *eteläeurooppalaista mallia* on kutsuttu rudimentaarisiksi malliksi, joka on vahvasti perheen varaan rakentunut ja katolilaiseen eetokseen kiinnittynyt malli. Sosiaaliturva ja -palvelut ovat hajanaisia. (0,5 p)

2. Esittele sosiaalityön eettiset periaatteet, ja pohdi sosiaalityön asiakastyötä eettisesti kestäväksi toimintana sekä sen arviointia. (8 p)

Vastauksen arvosteluperusteet koostuivat 1) sosiaalityön eettisten periaatteiden esittelystä (4 p), 2) sosiaalityön asiakastyön esittelystä eettisesti kestäväksi toimintana ja sen arvioinnista (3 p), sekä 3) vastauksen johdonmukaisuudesta ja selkeydestä (1 p). Jokaisesta virheestä on vähennetty 0,25 - 0,5 pistettä.

MALLIVASTAUS

Sosiaalityön yhtenä lähtökohtana on pidetty yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjä arvoja, kuten ihmisarvon kunnioittamista ja tasa-arvoa. Sosiaalityössä nämä arvot saavat merkityksensä eettisissä periaatteissa, jotka kuvaavat ammatillisen toiminnan lähtökohtia sekä ohjaavat työntekijää arvojen mukaiseen ja siten eettisesti kestäväksi toimintaan. Eettinen ohjeisto (code of ethics) koostuu yleisesti hyväksytyistä sosiaalityötä ohjaavista eettisistä periaatteista ja säännöistä, jotka sekä ohjaavat työntekijää että suojaavat asiakasta. On olemassa kansallinen ja kansainvälinen eettinen ohjeisto.

Suomen sosiaalialan eettinen ohjeisto (Talentia) perustuu kansainvälisen sosiaalityöntekijöiden järjestön IFSW:n laatimaan ohjeistoon ja YK:n ihmisoikeusjulistukseen. Periaatteet ovat luonteeltaan yleisiä, joihin työntekijän odotetaan peilaavan yksittäisiä ratkaisujaan. Eettiset periaatteet koostuvat ihmisarvosta ja oikeudenmukaisuudesta, itsenäisyydestä ja elämän hallinnasta, syrjäytymisen ehkäisystä ja osallisuuden edistämisestä, syrjinnän ja väkivallan vastustamisesta, asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja asiakkaan yksityisyydestä. Sosiaalityössä kunnioitetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisen itsenäisyyttä ja omaa elämäntilannetta sekä edistetään yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Yhteiskunnallista syrjäytymistä estetään ja heikoimmassa asemassa olevien oikeuksien toteutumisesta huolehditaan, koska jokaisella on oikeus tulla kohdelluksi tasavertaisesti. Sosiaalityössä toimitaan yhteistyössä asiakkaan kanssa ja asiakkaan oikeutta yksityisyyteen kunnioitetaan.

Erityisesti asiakastyöhön liittyvinä eettisinä periaatteina voidaan pitää asiakaslähtöisyyttä, ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista sekä paternalismia ja itsemääräämisoikeuden rajoittamista. Asiakaslähtöisyyttä määrittää asiakaslaki ja tämän periaatteen mukaan asiakastyön lähtökohtana tulisi olla asiakkaan palvelutarpeet ja voimavarat. Ihmisarvon kunnioittamisen mukaan kaikilla on yhtäläinen ihmisarvo. Asiakkaan itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa, vaikka asiakas voi kokea toimenpiteet itsemääräämisoikeutta rajoittavina. Paternalismilla tarkoitetaan rajoittavaa puuttumista itsemääräämisoikeuteen ja vapautteen ihmisen tahdosta riippumatta tai tahdon vastaisesti. Hyvinvointipaternalismilla tarkoitetaan toimenpiteitä henkilön oman hyvinvoinnin lisäämiseksi, kun kurinpidollisissa paternalismissa korostetaan muiden ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvointia. Paternalismia on kuvattu myös ylemmyyden kulttuuriksi. Käytännöt, joissa itsemääräämisoikeutta rajoitetaan, asettavat suuria haasteita eettisesti kestäväksi sosiaalityön asiakastyölle.

Toiminnan eettisen kestävyyden muotoutumisessa olennaista on avoin ja rajoittamaton rationaalinen keskustelu. Sosiaalityössä tämän saavuttaminen voi olla haastavaa, koska kaikilla keskustelun osapuolilla ei välttämättä ole edellytyksiä tasavertaiseen keskusteluun. Sosiaalityö on muutokseen pyrkivää toimintaa ja siihen pyritään tavallisesti erilaisten interventioiden avulla. Ammatillisen intervention tulee olla moraalisesti oikeutettu. Virkamiesvastuussa olevan sosiaalityöntekijän tulee toiminnallaan edistää edellä kuvattuja sosiaalityön arvoja ja eettisiä periaatteita. Sosiaalityöntekijän toimintaa määrittää tietyt, esimerkiksi organisatoriset reunaehdot, jotka voivat tuottaa jännitteitä asiakkaan ja työntekijän välille. Myöskään sosiaalityöntekijän oikeutta omaan hyvinvointiin ei tule unohtaa.

Eettisesti kestäväenä toimintana sosiaalityötä voidaan arvioida velvollisuus- ja seuraamuseettisistä näkökulmista. Velvollisuuseettisestä näkökulmasta sosiaalityössä tulee noudattaa eettisiä periaatteita kaikissa tilanteissa. Seuraamuseettisessä periaatteessa paino on sääntöjä seuraavassa lopputuloksessa. Velvollisuuseetiikkaan liittyvät ongelmat voivat johtua esimerkiksi toiminnan ohjeina olevien sääntöjen ylimalkaisuudesta ja tulkinnanvaraisuudesta. Seuraamuseetiikkaan liittyviä kysymyksiä voivat aiheuttaa esimerkiksi ”suotuisten ja hyvien seurausten” määrittely. Tilannesidonnaisella eli diskursiivisella etiikalla tarkoitetaan demokraattista ja tasavertaista keskustelua kaikkien asianosaisten välillä.

Yksittäisen sosiaalityöntekijän rooli toimintansa eettisyyden arvioinnissa on tärkeää ja se on mahdollista esimerkiksi oman toiminnan reflektoinnin avulla. Sosiaalityön eettisyyttä valvoo myös asiantuntijoista koostuva ammattieettinen lautakunta, joka tarkastelee tarvittaessa sosiaalityön asiakastyön tapausten eettisyyttä. Pohdinnat eettisen ohjeistuksen yksityiskohtaisuudesta tai yleisyydestä ovat tärkeitä. Raunion kirjassa todetaan, että liian yksityiskohtainen ohjeisto ei välttämättä anna tilaa sosiaalityöntekijän omalle eettiselle tietoisuudelle ja kyvyille reflektoida yleisiä eettisiä periaatteita konkreettisissa tilanteissa, mutta toisaalta se jättää paljon tulkinnanvaraa. Siksi toiminnan eettisen kestävyyden arviointi on erityisen tärkeää sosiaalityön asiakastyössä. Sitä arvioidaan myös julkisissa keskusteluissa, joilla edesauttaa asiakkaan tietoisuuden lisäämistä hyväksyttävistä ja eettisesti kestävästä sosiaalityön käytännöistä.

3. Määrittele lyhyesti seuraavat käsitteet (6 p)

Jokaisen vastauksen kohdalla ilmiselvistä virheistä on vähennetty 0,25 - 0,5 p.

a) hiljainen tieto (2 p)

Hiljaiseksi tiedoksi (tacit knowledge) kutsutaan kirjoittamatonta ja julkilausumatonta yksittäisen työntekijän omaavaa henkilökohtaista tietoa, jota on hankala ottaa tietoisien tarkastelun kohteeksi ja vaikea muuttaa formaaliksi tiedoksi. Hiljainen tieto vaikuttaa kuitenkin työskentelyyn ja ilmenee toiminnassa, jolloin sitä on hankala tarkastella toiminnasta erillään. Se on vaikeasti siirrettävissä. (1,5 p)

Drury-Hudsonin mukaan hiljainen tieto on persoonallista, kokemusperäistä, arkiymmärrystä sisältävää ja intuitiivista. (0,25 p)

Roberta Wells Imren mukaan hiljaista tietoa eli implisiittistä käytännön viisautta voidaan pitää eksplisiittisen tiedon pohjavirtana. (0,25 p)

b) yksilökohtainen palveluohjaus (2 p)

Yksilökohtainen palveluohjaus (case/care management) on sosiaalityön palvelutyöhön kuuluva menetelmä, jonka tarkoituksena on määritellä asiakkaan yksilölliset palvelutarpeet ja löytää niiden kanssa yhteensopivat palvelut ja tuet. Se on tapa järjestää monitahoisista ja -toimijaisista palveluista asiakkaan selviytymistä tukeva yksilöllinen kokonaisuus. (1 p)

Yksilökohtaisen palveluohjauksen prosessiomaisuuden (0,25 p) ja ominaispiirteiden kuvaus (0,25 p).

Kohderyhmän kuvaus (0,25 p) ESIMERKIKSI: Yksilökohtaista palveluohjausta voidaan hyödyntää sekä normaaliin elämäntilanteeseen että monenlaisiin arkielämän ongelmiin liittyvissä tilanteissa. Erityisesti sen on todettu sopivan sellaisille, joilla on monenlaisten palveluiden tarve ja joilla ei ole vielä toimivaa suhdetta palveluorganisaatioon.

Yksilökohtainen palveluohjaus toteutuu helpommin erillisissä projekteissa kuin sosiaalitoimiston sosiaalityössä (0,25 p).

c) emansipatorinen politiikka (Giddens) (2 p)

Giddensin mukaan emansipatorinen politiikka on ihmisiä rajoittavia yhteiskunnallisia esteitä poistava ja ihmisiä epäoikeudenmukaisista rakenteista vapauttava näkemys. Luonteeltaan se on valtaistavaa. On tärkeä sosiaalityön lähtökohdille. (1 p)

Giddensin mukaan emansipatorinen politiikka sisältää hierarkisen valtakäsityksen, johon sisältyy usein alistusta, riistoa ja eriarvoisuutta. Sen tavoitteena on oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen. Kiinnostuksen kohteena on myös resurssien jakautuminen. (0,5 p)

Giddensin mukaan emansipatorista politiikkaa kutsutaan myös elämän mahdollisuuksien politiikaksi. (0,5 p)

Aineistokoe

4. Esittele Raunion kirjan ja Jokisen, Juhilan & Raitakaran tekstin pohjalta rakenteellinen sosiaalityö ja yksittäisen sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia sen toteuttamisessa. (8 p)

Vastauksen arvosteluperusteet koostuivat 1) rakenteellisen sosiaalityön määrittelystä ja esittelystä (3 p), 2) niiden mahdollisuuksien esittelystä, joita yksittäisellä sosiaalityöntekijällä on rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisessa (4 p), sekä 3) vastauksen johdonmukaisuudesta ja molempien lähteiden hyödyntämisestä vastauksen rakentamisessa (1 p). Ilmiselvistä virheistä on vähennetty 0,25 - 0,5 p.

MALLIVASTAUS

Raunion kirjassa rakenteellinen sosiaalityö määritellään työksi, jonka tarkoituksena on vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Ajatuksena on, että päätöksiin vaikuttamisella on merkitystä elinolojen parantumiseen yleisesti ja siten siitä on hyötyä myös yksittäiselle asiakkaalle. Keskustelu rakenteellisesta sosiaalityöstä vilkastui Suomessa 1970-80 -luvulla. 1980-luvun alussa voimaan tulleen sosiaalihuoltolain myötä kunnille asetettiin velvoite sosiaalisten olojen kehittämistä ja

sosiaalisten epäkohtien poistamisesta. Rakenteellista sosiaalityötä kutsutaan myös epäsuoraksi vaikuttamiseksi asiakkaan tilanteeseen. (2 p)

Sosiaalityöntekijän rooli tiedontuottajana ja tiedonvälittäjänä poliittisille päätöksentekijöille on tärkeä, koska hänelle muodostuu ymmärrystä asiakkaiden todellisista elinoloista ja heidän ongelmiansa yhteiskunnallisista yhteyksistä. Tämän tiedon kokoaminen ja välittäminen eteenpäin vaatii yksittäiseltä työntekijältä analysointi- ja havainnointikykyä, mutta myös yhteiskuntakriittistä otetta eli rohkeutta kritisoida tehtyjä ja tekemättä jääneitä päätöksiä. (1 p)

Rakenteellisen sosiaalityön toteuttamistavoista hyvänä esimerkkinä on sosiaalinen raportointi, jota aiemmin kutsuttiin ongelmaraportoinniksi. Sillä tarkoitetaan työstä kertyvän tiedon systemaattista kokoamista ja raportointia ainakin oman organisaation johdolle. Tässä käytännössä korostuu johtoasemassa olevien merkitys tiedon kokoamisessa ja sen hyödyntämisessä palveluiden kehittämisessä sekä välittämisessä päätöksentekijöille. Jos sosiaalinen raportointi liitetään tiiviisti osaksi hallinnollista järjestelmää, saattaa yksittäisen sosiaalityöntekijän näkemykset jäädä taka-alalle. (1 p)

Sosiaalityöntekijöiden osallistumista julkiseen sosiaalisia oloja koskevaan keskusteluun ja kirjoittamiseen on perätty. Sosiaalityöntekijät ovat pitäneet tätä kuitenkin aika vieraana. Omien työkäytäntöjen ja havaintojen esittelemättömyys saattaa liittyä myös sosiaalityölle ominaisena pidettyyn ns. hiljaisuuden kulttuuriin. Toisaalta yksittäinen sosiaalityöntekijä voi haastaa asiakkaitaan osallistumaan itse keskusteluun ja vaikuttamaan omiin olosuhteisiinsa, mutta tätäkään toimintatapaa ei ole pidetty kovin keskeisenä suomalaisessa sosiaalityössä. Jokisen, Juhilan & Raitakarin artikkelin perusteella vuorovaikutusta päätöksentekijöiden kanssa pidetään tärkeänä. Tällöin korostuu sosiaalityöntekijän asiantuntijuus, koska hänellä voidaan nähdä olevan hyvin käyttökelpoista tietoa tehtävien päätösten pohjaksi. (1 p)

Raunion kirjan mukaan sosiaalityöntekijän on vaikea jäsentää omaa paikkaa rakenteellisessa sosiaalityössä. Sosiaalityöntekijän rooli on ristiriitainenkin, koska hänen oletetaan ylläpitävän järjestelmää eikä niinkään kritisoida sitä. Jokisen ym. artikkeli tarjoaa hieman toisenlaista näkökulmaa. Artikkelissa muutoksen aikaansaaminen ihmisten elämässä nähdään tapahtuvan vaikuttamalla sekä suoraan asiakkaiden elämään että epäsuoremmin yhteiskuntaan, elinympäristöön ja elämisen mahdollisuuksiin. Tämän epäsuoran vaikuttamisen voidaan kokea tuottavan jopa enemmän muutoksia kuin suoran vaikuttamisen. (1 p)

Jokisen ym. artikkelin mukaan organisatorisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä nousevia tekijöitä, kuten yleisiä asenteita ja resurssien puutetta, voidaan pitää sosiaalityössä tavoiteltujen muutosten esteinä. Sosiaalityöntekijä voi joutua perustelemaan sosiaalityön aktivoivaa tehtävää ja tarpeellisuutta useinkin. (0,5 p)

Vaikka rakenteellinen sosiaalityö voi olla hankalasti toteutettavissa, se on tärkeää. Sen merkitys korostuu entisestään tehokkuutta ja tuloksellisuutta painottavien näkökulmien vahvistuessa. Yksittäisen sosiaalityöntekijän toiminnassa vahvistuu myös se, että yhteiskunnallisissa päätöksentekoprosesseissa huomioidaan myös tulevaisuudessa heikoimmassa asemassa olevien tarpeet. (0,5 p)

5. Pohdi Jokisen, Juhilan & Raitakarin artikkeliin perustuen sosiaalityön ammatillisuuden ja ammatillisten käytäntöjen ominaispiirteiden muotoutumista. (10 p)

Vastauksen arvosteluperusteet koostuivat 1) sosiaalityön ammatillisuuden (4,5 p) ja 2) ammatillisten käytäntöjen ominaispiirteiden muotoutumisen esittelystä (4,5 p), sekä 3) vastauksen johdonmukaisuudesta ja selkeydestä (1 p). Ilmiselvistä virheistä on vähennetty 0,25 - 0,5 p.

MALLIVASTAUS

Jokisen, Juhilan & Raitakarin artikkelin perusteella sosiaalityön ammatillisuuden ja ammatillisten käytäntöjen ominaispiirteiden muotoutumiseen vaikuttavat monet seikat, kuten sosiaalityön yhteiskunnallinen asema, tehtävä ja tavoite, organisatoriset reunaehdot, asenteet, asiakkaat ja sosiaalityöntekijät itse sekä tilannekohtaiset tekijät. Niihin vaikuttavat myös sosiaalityön määrittely ja luonne. Tekstissä sosiaalityö on määritelty prosessinomaiseksi, tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi muutostyöksi. Luonteeltaan sosiaalityö on välittämisen ja huolenpidon lisäksi viimesijaista ja aktivoivaa tai jopa asiakkaan elossa pitämiseen tai toimeentulon turvaamiseen tähtäävään toimintaa. (2 p)

Nykyään asiakkaiden rooli tavoitteiden määrittelyssä korostuu, jolloin ammatillisuuden haasteeksi muotoutuu sosiaalityöntekijän ammatillisen toiminnan peilaaminen asiakkaan itsensä määrittelemiin tavoitteisiin. Sosiaalityöntekijän rooli muutosten mahdollistajana ja taustavaikuttajana korostuu. Artikkelin sosiaalityöntekijät näkevät käytäntöjensä vaikuttavan asiakkaan elämään sekä suoraan että välillisesti. (1 p)

Sosiaalityö on lakiin ja viranomaistoimintaan perustuvaa toimintaa, jolloin sosiaalityöntekijällä on oikeuksien ja velvollisuuksien ohella vastuu tekemisistään. Tämä tuntuu kärjistyvän erityisen vaativissa tilanteissa, kuten huostaanottojen yhteydessä. Sosiaalityöntekijän tietoisuus vallan, rajoittamisen ja kontrollin elementeistä on osa ammatillisuutta kuten myös oman toiminnan moraalinen ja eettinen arviointi. (1 p)

Sosiaalityön ammatillisiin käytäntöihin ja yksittäisen sosiaalityöntekijän ammatillisuuteen vaikuttaa asiakastyön luonne. Jokisen ym. artikkelin perusteella sosiaalityössä tavoitellaan asiakaslähtöisyyttä. Tavoitellaan toimivaa ja avointa vuorovaikutussuhdetta sekä luottamusta asiakkaan kanssa, jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin. Ammatillisuuteen kuuluu kyky luopua omista etukäteisolettamuksista, vastuullisuus asiakasprosesseista, joustava asenne työhön, epävarmuuden ja jatkuvan muutoksen sekä turhautumisten sietokyky. Tarpeellinen ominaispiirre on myös kyky erilaisiin työskentelytapoihin, kuten esimerkiksi moniammatilliseen yhteistyöhön. Kyky kumppanuuteen, toisin toimimiseen ja tapauskohtaisiin ratkaisuihin ovat tärkeitä ammatillaisen ominaispiirteitä. (2 p)

Työssä onnistuminen ja epäonnistuminen ovat sidoksissa paitsi sosiaalityöntekijän persoonalliseen tulkintaan omasta työstään myös asiakkaan tulkintaan ja kokemuksiin. Esimerkiksi asiakkaalta saatu positiivinen palaute tuntuu vahvistavan ammatillista itsetuntoa. Tulkinnallisuus sekä siihen mahdollisesti liittyvät ristiriidat ja erilaiset näkemykset asettavat haasteita ammatillisuudelle ja ammatillisille käytännöille. Ammatilliseksi piirteeksi näyttääkin muotoutuvan myös sen hyväksyminen, että sosiaalityöntekijä ja sosiaalityön käytännöt ovat vain yksi vaikuttava ja rajallinen tekijä asiakkaan kokonaistilanteessa. (1 p)

Sosiaalityön ammatillisuudelle haasteita asettavat myös erilaiset odotukset sosiaalityöntekijän asiantuntijuudesta. Toisaalta asiakastyössä hänen tulee luopua kaikkitietävän roolista, mutta toisaalta häneltä vaaditaan vahvaa asiantuntijaroolia esimerkiksi suhteessa päätöksentekijöihin. (0,5 p)

Ammatillisten käytöntöjen ominaispiirteiden muotoutumiseen vaikuttavat organisatoriset ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät. Sosiaalityöltä vaaditaan tehokkuutta, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Ammatillisen sosiaalityön käytännöille ominaisten muutokseen tähtäävien interventioiden vaikutusten ja seurausten mittaaminen on kuitenkin hankala, osin niiden hitaudesta ja ennustamattomuudesta johtuen. Käytössä olevat resurssit voivat johtaa asiakkaiden valikointiin, jolloin käytäntöjä määrittävät reunaehdot voivat olla ristiriidassa sosiaalityöntekijän oman ammatillisen lähestymistavan ja sosiaalityön lähtökohtien kanssa. (1 p)

Sosiaalityöntekijän tavoittelemat käytännöt ja koko sosiaalityö saattaa muiden mielestä olla epätuottavien ihmisten holhoamista, jolloin taito oman työn oikeuttamiseen on keskeinen. Tähän sosiaalityöntekijä voi vaikuttaa esimerkiksi rakenteellisen sosiaalityön keinoin päätöksentekijöiden kanssa keskustelemalla. Sosiaalityötä kohtaan suuntautuneiden jopa leimaavienkin asenteiden hallinta ei ole aina helppoa, mutta ammatillisen toiminnan kannalta tärkeää. (0,5 p)